

Csehy Zoltán

A perem költője

Kavafisz költészete több szempontból unikális: végtelenül tiszta vonalvezetésű, költői képkel nem vagy alig terhelt szövegei keresetlen tökéletességükkel hatnak. Gyakorta nem tesz mást, mint ráirányítja a figyelmet egy-egy antik vagy bizánci szöveghelyre, és felmutatja annak páratlan szépségét: ez a technika a történelmet is olyan epikus folyamként láttatja, melyet a nagy lírai pillanatok irányítanak, csak észre kell venni őket. Kavafisz a határhelyzetek, a kulturális krízishelyzetek (lásd pl. talán leghíresebb, *A barbárokra várva* című versét), a perem és a centrum közti differencia költője: a létszorongatottságot a krízis kellős közepén érzékelteti, s ez a kiélezettség olyan intenzív, hogy könnyen magával ragadja az olvasót. És hát ott az anekdotikus szerkesztésmód is: ezt az ókorból is jól ismert technikát gyakran alkalmazza, hogy pontosan a jól szerkesztett történet révén analizáljon egy emberi, történelmi vagy éppen nyelvi krízist. Épp ezért olyan fontos számára pl. Bizánc vagy valamely provincia mentális térképe. Vagy maga az utazás, az úton levés: az *Ithaka* című vers ennek tökéletes lenyomata. A létezés, a tudás útján nincs végállomás, a végső cél elérhetetlen marad.

Kavafisz szerelmi költészete szintén példa nélkül álló: az érzelmek nosztalgikus póreségét tárja fel, a szépségkultusz elképesztő egyszerűséggel társul, az érzelmek úgy misztifikálódnak, hogy nem válnak se közhelyessé, se patetikussá. Ezt az érzésvilágot Joachim Sartorius verse fogalmazta meg a legszebben, hadd álljon itt pár sor Nádas Péter fordításában: „A költemény vágyam sakkhúzásaihoz / keres helyet. / Nyíltan nem teheti./ Magyarazkodnia nincs miért”.

A magyar irodalom viszonylatában megint egészen szokatlan jelenség Kavafisz: a nagy Nyugat-generációval egy időben alkot, és semelyikhez sem hasonlítható. A szabadvers olyan speciálisan kimunkált, keresetlen változatát hozza létre, melyre a magyar irodalomban csak jóval később lehetne példát találni. A magyar irodalomban a szabadverset a gondolatok túlszűfolt burjánzásának vetették

alá, vagy az avantgárd kísérletek „áldozatául” esett, esetleg (bizarr módon!) a rakoncátlan-kodó női lélek irodalmi formájának tartották. De hogy egy lényegében neoklasszicista esztétika szabadversben szólaljon meg, az fel sem merülhetett. Kavafisz ráadásul a mesterséges szépségekben is hisz, az ember által megalkotott szépségekben, legyen az bármilyen ügyetlen a kozmikus rendben tükröződő szépséghez viszonyítva. Költészetének e manierista vonása szintén példátlan. A görög nyelvi tradícióval való viszonyt nálam rátermettebb filológusnak illene megítélni: nyelvezete nyilván ékszerész módra ötvözi az ógörög, a bizánci és a modern nyelvi elemeket, elképesztően izgalmas lehet egy ilyen gazdag, folyamatos nyelvi terepen munkálkodni, épp ezért megsokszorozódnak azok a poétikai aspektusok, melyek más nyelven visszaadhatatlanok.

A legutóbbi két nagy ívű Kavafisz-vállalkozásról, Kovács András Ferenc átköltéseiről (Hazatérés Hellászból) és Déri Balázs *Alexandria örök* című kötetéről Dunajcsik Mátyás fogalmazott nagyon plasztikusan: Déri fordításait a festetlen antik szobrok klasszikus dísztelenségéhez hasonlította, míg Kovács András Ferenc szövegeit hol élményparkhoz, hol a „Las Vegas-i Caesar's Palace nevű kaszinó- és szállodakomplexum antikvitásképének víziójához”. Ebből is látszik, hogy a magyar Kavafiszból még mindig hiányzik valami. Van még mit tenni: az igazi Kavafisz csak görögül létezik, de a fordítói-átköltői impulzusok sokasága már ma képes arra, hogy a sokféleségből ki-ké maga is kirakhassa a saját Kavafisz-képét. Hatása így is óriási: Vas István, Somlyó György, Faludy György, Tandori Dezső, Nádasdy Ádám, Déri Balázs, Krusovszky Dénes szövegein éppúgy nyomot hagyott, mint Nádas Péter vagy Spiró György regényírói művészetén, hogy csak néhány nevet említek. Sajnálattal állapíthatjuk meg ugyanakkor, hogy míg Kavafisz költészete Magyarországon évtizedek óta gimnáziumi tananyag, nálunk tankönyveink említésre se méltatják, holott a kisebbségi lét költői lélektanáról nála senki sem tudott többet.

havilap

XXI. évfolyam, 8. szám, 2014. április

Főszerkesztő: Hodossy Gyula

Vezető szerkesztő: Petres Cszmadia Gabriella

Örökös munkatárs: Turczel Lajos

Szerkesztőbizottság elnöke:

Fibi Sándor

Tagok:

Hrbáček Noszek Magdaléna

Kalácska József

Klemen Terézia

Komzsík Attila

Krippel Éva

Novák Mónika

Szokol Dezső

Nyomdai előkészítés:

Václav Kinga

Gyenes Gábor

Nyomja:

Press Group s.r.o, Banská Bystrica

Kiadja:

Katedra Alapítvány

Felelős kiadó:

Hodossy Gyula

Elérhetőség:

Katedra Alapítvány

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

E-mail: katedra@katedra.skHonlap: www.katedra.sk

Bankszámlaszám: 1014769018/1111.

Kiadványunkat támogatta a Szlovák Köztársaság Kormányhivatala, a Szlovák Köztársaság Oktatásügyi, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma.

KATEDRA • mesačník
ročník XXI., 8. číslo, apríl 2014

Vydavateľ:

Nadácia Katedra,

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

IČO: 35591609

ISSN 1335-6445 • EV: 611/08

Časopis vychádza z finančnou podporou

Ministerstva školstva, vedy, výskumu

a športu Slovenskej republiky.

Realizované s finančnou podporou

Úradu vlády SR - program Kultúra

národnostných menšín 2014.

Náklad: 2500 ks

Oznámenie o štruktúre vlastných vzťahov
vydavateľa periodickej tlače podľa stavu k
31.12.2013

Gyula Hodossy (FO) 70%

Károly Tóth 30 %

od 1.1.2014 Nadácia Katedra 100 %

Redakcia / Szerkesztőségünk:

Nadácia Katedra – Katedra Alapítvány.

Palác Duna Palota, Galantská cesta

658/2F, 929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

E-mail: katedra@katedra.skHonlap: <http://www.katedra.sk>

Minden jog fenntartva.

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza.